

Анотація дисципліни

Економічна теорія (мікро- та макроекономіка) (назва дисципліни)

Обсяг дисципліни, годин (кредитів ЄКТС): 8 (240).

Мета дисципліни: формування системи знань щодо загальних принципів та інструментів оптимізації рішень господарюючих суб'єктів за наявних обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання, а також щодо цілісного уявлення про закони та суттєві зв'язки у реальній економіці, які є системоутворюючими для економічного світогляду фахівця з економіки.

Завдання дисципліни:

- вивчення основних категорій, понять та методів мікроекономічного аналізу;
- формування вільного володіння категоріальним апаратом мікро- та макроекономіки;
- набуття практичних навичок застосування базових принципів та інструментів мікроекономічного аналізу до моделювання поведінки основних мікроекономічних суб'єктів;
- підготовка до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на мікроекономічній теорії;
- вивчення принципів оптимізації господарських рішень на мікро- та макрорівнях;
- вміння застосовувати отримані теоретичні знання до аналізу конкретних економічних ситуацій;
- підвищення економічної та загальної культури фахівця.

Попередні умови для вивчення даної дисципліни: вступ до спеціальності.

Навчальні цілі дисципліни полягають у формуванні у студентів:

інтегративної компетентності: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки;

загальних компетентностей:

- ЗКЗ. здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

фахових компетентностей:

- СК 1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.
- СК 4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.
- СК 5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
- СК 6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
- СК 9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.
- СК 11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.
- СК 12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
- СК 13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

– СК 14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах із урахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Програмні результати навчання:

- ПРН 3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки,
- ПРН 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.
- ПРН 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.
- ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
- ПРН 9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
- ПРН 11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- сутність, мету і концептуальні основи мікро та макроекономічного аналізу;
- наслідки зміни цін і доходу споживача на споживчий вибір;
- дію законів попиту та пропозиції та особливості впливу цінових і нецінових детермінант;
- умови вибору комбінацій виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску;
- взаємозв'язки функції виробництва та функції витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах;
- правила поведінки фірми за умов зміни ринкової ситуації;
- базові моделі макроекономічної рівноваги;
- механізм економічної політики – фіскальної, монетарної, соціальної та зовнішньоекономічної.

вміти:

- моделювати поведінку споживача;
- знаходити оптимальний варіант вибору споживача;
- визначати зміни оптимального стану під впливом зміни переваг споживача та зміни його доходу;
- моделювати ситуації порушення ринкової рівноваги і давати їх характеристику;
- використовувати правила поведінки фірми в реальній економіці в умовах будь-якої ринкової ситуації;
- обґрунтовувати оптимальний вибір товаровиробника, який споживає фактори виробництва, та працівника щодо праці і відпочинку;
- обчислювати основні макроекономічні показники;
- аналізувати макроекономічні результати функціонування та розвитку національної економіки;
- оцінювати ефективність економічної політики держави.

Зміст дисципліни (тематика):

Модуль 1 «Мікроекономіка»

Змістовий модуль 1. Теорія ринку досконалої конкуренції. Формування ринкового попиту

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Мікроекономіка в системі економічних наук. Предмет, суб'єкти та об'єкт мікроекономіки. Основні поняття та припущення мікроекономічного аналізу. Загальні та специфічні методи мікроекономічних досліджень.

Тема 2. Попит, пропонування, ціна, ринкова рівновага

Аналіз попиту: попит, обсяг попиту, закон попиту, функція попиту, чинники попиту. Аналіз пропонування: пропонування, обсяг пропонування, закон пропонування, функція пропонування, чинники пропонування. Ринкова рівновага: утворення ринкової ціни та її роль. Моделі ринкової рівноваги.

Тема 3. Еластичність і пристосування ринку

Поняття еластичності. Види та показники еластичності. Цінова еластичність попиту та її чинники. Перехресна еластичність попиту та еластичність попиту за доходом. Еластичність пропонування: показники, види, чинники. Часові періоди і зміна еластичності попиту та пропонування. Практичне застосування теорії еластичності.

Тема 4. Теорія поведінки споживача: мета, обмеження, оптимізація вибору

Мета споживача у кардиналістській моделі. Кардиналістська функція корисності. Перший закон Госсена. Мета споживача в ординалістській моделі. Ординалістська функція корисності. Криві байдужості та їх властивості. Гранична норма заміни благ. Бюджетне обмеження споживача. Бюджетна лінія та її властивості. Оптимізація вибору споживача на основі кардиналістської теорії. Правило максимізації корисності. Другий закон Госсена. Оптимізація вибору споживача на основі ординалістського підходу. Рівновага споживача.

Тема 5. Зміни рівноваги споживача. Індивідуальний та ринковий попит

Оптимальний вибір і зміна ціни. Модель „ціна – споживання“. Крива індивідуального попиту. Ефекти доходу та заміни за Слуцьким та Хіксом. Оптимальний вибір і зміна доходу споживача. Модель „доход – споживання“. Криві Енгеля. Утворення ринкового попиту. Споживчий надлишок. Прийняття рішень у ситуаціях з ризиком.

Змістовий модуль 2. Теорія ринку досконалої конкуренції. Формування ринкового пропонування

Тема 6. Фірма як мікроекономічний суб'єкт. Мета виробництва. Обмеження виробника у короткостроковому періоді

Організаційні форми і функції фірми. Теорія виробництва. Поняття виробничої функції. Теорії витрат виробництва і прибутків. Виробнича функція з одним змінним фактором. Закон спадної віддачі. Короткострокові витрати виробництва.

Тема 7. Вибір фірмою оптимального обсягу випуску та конкурентне пропонування у короткостроковому періоді
Характерні риси досконалої конкуренції та особливості попиту на продукцію досконало конкурентної фірми.
Загальне правило вибору оптимального обсягу випуску. Методи та моделі визначення оптимального обсягу виробництва.
Реакція конкурентної фірми на зміну ринкової ціни.
Короткострокове пропонування конкурентної фірми і галузі. Надлишок виробника.

Тема 8. Обмеження виробника та рівновага фірми і галузі у довгостроковому періоді
Вибір фірмою технологічно ефективних способів виробництва. Зміна масштабів виробництва та ефекти масштабу.
Вибір фірмою економічно ефективного способу виробництва. Траєкторія розвитку фірми.
Довгострокові середні витрати та вибір мінімального ефективного розміру підприємства.
Механізм встановлення довгострокової рівноваги конкурентної фірми і галузі.
Довгострокове пропонування конкурентної фірми і галузі.

Тема 9. Ефективність конкурентної ринкової системи
Ефективність за Парето та соціальний оптимум.
Ефективність ринкової рівноваги на індивідуальному ринку товару. Часткова та загальна рівновага.
Ефективність у споживанні та обміні. Діаграма Еджворта. Крива контрактів.
Ефективність у сфері виробництва. Крива виробничих контрактів.
Оптимізація структури виробництва. Умови загальної ефективності конкурентної ринкової системи.

Змістовий модуль 3. Теорія ринків недосконалої конкуренції. Державне регулювання дефектів ринку

Тема 10. Максимізація прибутку і цінова стратегія монополії
Монополія і конкуренція.
Моделі коротко- і довгострокової рівноваги монополії.
Соціально-економічні наслідки монополії. Природна монополія.
Монопольна влада. Цінова дискримінація.

Тема 11. Моделі олігополії та монополістичної конкуренції
Характерні риси та причини поширення олігополії. Особливості поведінки олігополіста.
Моделі рівноваги олігополії.
Моделі олігополістичного ціноутворення.
Моделі коротко- і довгострокової рівноваги монополістичного конкурента.
Роль диференціації продукту і реклами як інструментів нецінової конкуренції.

Тема 12. Моделювання оптимізації вибору на ринках праці, капіталу та землі
Попит фірми на один змінний фактор. Зміни у попиті та еластичність попиту фірми на ресурс. Ринковий попит на фактори виробництва.
Попит фірми на декілька факторів виробництва та їх оптимальне співвідношення.
Пропонування та рівновага фірми і галузі на конкурентному ринку праці. Ринки праці з недосконалою конкуренцією.
Ринки капітальних активів, фінансового капіталу та послуг капіталу.
Ринок землі. Визначення ціни землі.

Тема 13. Неспроможності ринку і необхідність державного втручання в економіку
Дефекти сучасного ринку і функції держави.

Проблеми виробництва та споживання суспільних благ. Суспільні блага та суспільний вибір. Методи державного регулювання зовнішніх ефектів. Регулювання діяльності монополій.

Модуль 2. «Макроекономіка»

Змістовий модуль 4. Фундаментальні поняття макроекономіки. Формування сукупного попиту у реальній багатоперіодній економіці

Тема 1. Макроекономіка як наука.

Огляд основних понять та базових моделей

Предмет, суб'єкти та об'єкт макроекономіки.

Методи макроекономічних досліджень та функції макроекономіки.

Фундаментальні поняття макроекономічної теорії.

Цілі та інструменти макроекономічної політики.

Базові моделі макроекономічного аналізу

Тема 2. Вимірювання результатів економічної діяльності

Принципи побудови системи національних рахунків.

Валовий випуск та ВВП. Номінальний та реальний ВВП.

Валовий національний продукт. Обмеженість показників ВВП і ВНП. Показники суспільного добробуту.

Моделі кругопотоку продуктів і доходів та похідні показники національного виробництва.

Основні макроекономічні тотожності.

Тема 3. Споживчий попит у моделях багатоперіодної економіки

Споживання та заощадження як функції поточного доходу.

Основи теорії багатоперіодної економіки.

Новітні теорії споживання та заощаджень.

Тема 4. Інвестиційний попит у приватній економіці

Типи інвестиційних видатків.

Джерело інвестицій. Зв'язок інвестицій і заощаджень у закритій економіці.

Базова теорія автономних інвестицій в основний капітал.

Теорія індукованих інвестицій. Розвиток базової теорії інвестицій.

Тема 5. Роль держави та закордону у формуванні сукупного попиту

Розподіл доходів і роль державного сектора у їх вирівнюванні.

Формування доходів і видатків державного сектора.

Взаємодія приватного та державного секторів. Бюджетне обмеження нації. Національні заощадження.

Міжнародні потоки товарів і капіталів. Зміна основних макроекономічних тотожностей.

Тема 6. Коливання сукупного попиту в моделях мультиплікатора

Визначення рівноважного обсягу виробництва у кейнсіанських моделях мультиплікатора.

Зміна рівноваги та мультиплікативний ефект. Рецесійний та інфляційний розриви.

Визначення рівноважного обсягу виробництва у відкритій економіці.

Тема 7. Державне регулювання сукупного попиту:

фіскальна політика у моделях мультиплікатора

Суть і види фіскальної політики. Дискреційна фіскальна політика.

Автоматичні стабілізатори і обмеження фіскальної політики.

Дефіцит державного бюджету і методи його балансування.

Державний борг і його вплив на національну економіку.

Змістовий модуль 6. Формування сукупного пропонування у реальній багатоперіодній економіці. Монетарна економіка.

Тема 8. Теорії циклічних коливань ділової активності
Загальна характеристика економічних циклів.
Теорії циклічного розвитку.
Моделі економічних циклів.
Види коливань економічної системи.

Тема 9. Короткострокові коливання зайнятості і безробіття
у змішаній економічній системі
Зайнятість та безробіття як явища ринкової економіки. Показники безробіття.
Форми та типи безробіття. Чинники рівня безробіття.
Ринок праці. Класичне та кейнсіанське пояснення добровільного і вимушеного безробіття.
Наслідки безробіття.

Тема 10. Довгострокове економічне зростання: моделі нагромадження капіталу
Суть та чинники економічного зростання.
Моделі економічного зростання екстенсивного типу у закритій економіці.
Науково-технічний прогрес як джерело інтенсивного типу економічного зростання. Новітні дослідження економічного зростання.
Економічне зростання у відкритій економіці.

Тема 11. Грошовий ринок. Попит, пропонування
та рівновага на ринку грошей
Сутність грошей. Грошові агрегати.
Попит на гроші та його види. Запасові теорії та портфельні теорії попиту на гроші.
Грошово-кредитна система та її суб'єкти. Роль банківської системи у пропонуванні грошей.
Створення грошей банківською системою. Крива пропонування грошей.
Рівновага на ринку грошей та зміни у стані рівноваги.

Тема 12. Монетарна політика
Теоретичні основи монетарної політики. Функції центрального банку.
Прямі та опосередковані засоби монетарної політики центрального банку.
Види монетарної політики та механізм її впливу на економіку.

Тема 13. Інфляція та ділові цикли. Антиінфляційна політика
Сутність інфляції, її вимірювання та види.
Теорії інфляції. Фіскальні та грошові аспекти інфляції.
Наслідки інфляції.
Зв'язок інфляції та безробіття.
Антиінфляційна політика.

Змістовий модуль 7. Моделі загальної рівноваги та проблеми стабілізації розвитку змішаної економічної системи

Тема 14. Базова модель рівноваги на товарних ринках „сукупний попит – сукупне пропонування“
Визначення рівня сукупного попиту.
Визначення рівня сукупного пропонування: класичний та кейнсіанський підходи.
Взаємодія сукупного попиту і пропонування. Короткострокова рівновага на товарних ринках.
Довгострокова рівновага у моделі ADAS: класичний та кейнсіанський підходи.

Взаємозв'язок моделей загальної рівноваги на товарних ринках.

Тема 15. Моделі загальної макроекономічної рівноваги у закритій економічній системі

Суть моделі ISLM.

Виведення кривої IS. Виведення кривої LM.

Короткострокова загальна рівновага економічної системи. Зміна рівноваги. Ділові цикли в моделі ISLM.

Взаємодія фіскальної та монетарної політики у моделі ISLM.

Модель ISLM як теорія сукупного попиту

Види робіт: лекції, практичні заняття, модульні контрольні роботи, індивідуальні роботи студентів із викладачем, самостійна робота студентів, консультації, підготовка до іспиту.

Форма підсумкового контролю: залік (іспит).